

Viša mana dzīve ir viens ciniņš

Tā par sevi teicis latviešu avīžnieks, publicists, sabiedrisks darbinieks Juris Māters, īstajā vārdā Teodors Rolands. Viņš dzimis 1845. gada 11. martā Kazdangā, bijušā Cildas pagasta «Vidukļu» mājās, kā saimnieka dēls. Laikā no 1856. līdz 1861. gadam Juris Māters mācījās Kazdangas pagastskolā. Savu vienaudžu vidū viņš izcēlās ar neatlaidību, bet savu izglītošanos turpināja pašmācības ceļā. Ar sava audzotēva, mācītāja Katerfelda un muižnieka Koskula gādību Māters 1862. gadā sāka strādāt par skrīvera palīgu Skrundā, vēlāk Diždzeldā. 1871. - 1873. gadā Māters

Māteru Juris

su Vēstnesi», jo «Baltijas Zemkopis» pārgāja Eilenberga vadībā un īpašumā.

Sabiedrisks darbinieks un publicists Ernests Blanks par Māteru rakstīja: «Māteram piemita spēcīgs žurnālista talants, viņš bija gaisa piļu cēlājs, drošsirdīgs ideālists, nesaudzīgs pret autoritātēm un pretiniekiem. Viņš bija pirmā lieluma zvaigzne pie latviešu avīžniecības debesīm, bet viņš parādījās kā meteors un nodzisa.»

Savos uzskatos Māters bija līdzīgs Kronvaldu Atim. Pasauli viņš uztvēra no ideālista pozīcijām. Māters dzīvoja un strādāja pirmās latviešu tautiskās kustības laikā. Viņš dziļi izjuta un pārdzīvoja atmodas laikmetu, daudz rakstīja par to. 1877. gadā vēstulē Kārlim Zariņam Māters rakstīja: «Latviešu tauta ir jauns ideāls, kuru reālā miesā tērpt ir mūsu uzdevums.» Māters uzskatīja, ka iespējams vienot veclatviešus un jaunlatviešus, atrast ideālo saiti starp pagātņi un nākotni. E. Blanks raksta, ka Mātera spēks bija ideja, bet ideālisms bija arī viņa traģēdijas cēlonis. Bieži vien Mātera rīcība bija varmācīga, viņš visur, kur parādījās, radīja ap sevi nemieru. Māters polemizēja vienmēr un ar visiem, gan vietā, gan nevietā, rakstīja un izteicās ļoti asā, sarkasma pilnā stilā, tāpēc ieguva daudz ienaidnieku, sacēla neskaitāmas preses prāvas. Tiesu instancēs izskatīja vairākas Mātera lietas, bet drīz vien tām pievienojās arī kreditoru prāvas. Par to gan E. Blanks izteicās visai maigi, rakstot, ka Māters bija vienkārši nepraktisks savā saimniecībā.

strādāja Piltenes maģistrātā, kur viņu ievēroja Kurzemes gubernators Pauls Lilienfelds un pieņēma darbā par rakstvedi un tulku gubernas valdē Jelgavā. Drīz vien Māters pārgāja strādāt gubernas tipogrāfijā par inspektoru. Strādādams Jelgavā, viņš cītīgi studēja tieslietas, piedalījās sabiedriskajā dzīvē. Sabiedrībā ienācis ar īpašu degsmi, neatlaidību, jaunām idejām, drošu publicistiku, cīņas sparū, lielu uzņēmību, jo visā dzīves laikā viņa personība piesaistījusi lielu sabiedrības uzmanību un interesi gan pozitīvā, gan arī negatīvā nozīmē. Par viņu rakstīja daudzi laikabiedri - rakstnieki, avīžnieki, biogrāfi, sabiedriski darbinieki. Jura Mātera personību nav iespējams izsvērt svara kausos. Šo cilvēku nevar raksturot kā labu vai sliktu. Viņš bija Māteru Juris! Šajā cilvēkā bija viss - ass prāts, lielas darba spējas, uzņēmība, bet līdzās tam arī ķildīgs raksturs, iedzeršana, «trumpošana».

«Lai palīdzētu latvju zemnieksaimniecību labot, veidot un celt», Jelgavā no 1875. līdz 1880. gadam Juris Māters izdeva nedēļas laikrakstu «Baltijas Zemkopis». 1880. gadā Māters sāka izdot «Tie-

Latviešu rakstnieks, XIX - XX gs. sākuma laikmeta atspoguļotājs Augusts Deglavs rakstīja: «Daba bija Juri (Māteru) pārāk izšķērdīgi apdāvinājusi ne vien garīgi, bet arī miesīgi. Viņš bija plecīgs vīrs, augstu pieri, caururbjošām acīm, no savas dabas varmācīgs. Pie dzeršanas viņš nodzēra visus, pie trumpošanas visus notrumpoja. Par spalvas asumu lieki runāt. Pie kliegšanas - viņš nokliedza visus. Viņa uzskati bija arī ļoti aristokrātiski.»

Kad Māters strādāja Jelgavā, viņš iestājās Rīgas Latviešu biedrībā un piedalījās tās pasākumos. 1876. gada 25. janvārī viņu ievēlēja par Rīgas Latviešu biedrības runas vīru. Viņš publicēja savus rakstus «Baltijas Vēstnesi». Tas bija aktīvs Mātera dzīves posms. Viņš publicēja vairākus rakstus, kā veicināt intensīvo saimniekošanu, «darīt stipru latviešu tautu saimnieciskā ziņā». Māters uzskatīja, ka jāveido latviešu skola, latviešu literatūra, jānodrošina latviešu tautas pozīcijas citu tautu vidū. Viņš uzskatīja, ka latviešu tautas pamats ir mājgruntniecība.

Turpmāk vēl par gadījumu ar Mātera «drošku» u. c.

Ina Lastovecka

Diņa mana dzīve ir viens ciniņš

*Turpinājums. Sākums kultūrvēsturiskā
pielikuma janvāra numurā*

Juris Māters aktīvi strādāja 2. Vispārējo latviešu dziesmu un mūzikas svētku komitejā. Darbodamies Rīgas Latviešu biedrībā, viņš loloja sapni par līdzīgas biedrības dibināšanu Jelgavā. Pilsētā jau bija Svētku komiteja, bet tās darbība Māteram šķita par nenozīmīgu un viņš ķērās «pie darba». Jelgavā darbojās Kurzemes biškopības biedrība, kura bija viena no vecākajām biedrībām Kurzemē. To dibināja grāfs Račinskis. Biedrības mērķis bija veicināt biškopību un tās ienesību Kurzemē. Tās biedri vairākums bija vācu tautības, un arī biedrības sapulces notika vācu valodā. Latviešu tautības zemnieki biedrībā sāka iestāties XIX gs. 70. gados, kad viņu vidū radās interese par biškopību. 1875. gada 15. jūnija Kurzemes Biškopības biedrības sapulcē tiek izvirzīts jautājums, ka biedrībai nepieciešams laikraksts, kurā varētu publicēt dažādus rakstus par biškopības veicināšanu un sludinājumus. Šis izteikums krita auglīgā augsnē, jo Māters to jau gaidīja. Viņš piedāvāja savu izdoto laikrakstu «Baltijas Zemkopis». Mātera uzmanību īpaši saistīja fakts, ka tajā pat biedrības sapulcē uzņēma 19 jaunus latviešu tautības biedrus. Tā paša gada 1. augustā Māteru iecēla par biedrības protokolistu, lai gan, kā rakstījis Jēkabs Līgotnis: «Māteram nebija ne bišu, ne arī lauksaimniecības». Drīz vien Kurzemes Biškopības biedrības priekšsēdētājs Hains devās kādā darījumā vai atpūtas braucienā uz Vāciju. Mātera ierosināta, 30. augustā notika biedrības sapulce, kura pieņēma lēmumu par Haina atstādināšanu no amata. Notikumi risinājās strauji. 27. septembrī sasauca biedrības biedru pilnsapulci par jauna priekšsēdētāja amata kandidāta izvirzīšanu. Bailijas Zemkopja» 8. oktobra numurā lasām paziņojumu, ka Māters ievēlēts par Kurzemes Biškopības biedrības priekšsēdētāju. 23. oktobrī biedrības biedru pilnsapulce jau lēma, vai biedrībai jābūt vāciskai, vai latviešu. Paralēli visiem notikumiem biedrībā

tika uzņemti latviešu tautības biedri. Pēdējos mēnešos to īpatsvars biedrībā strauji pieauga. Bijušais biedrības priekšsēdētājs Hains, atgriezdamies no Vācijas, konstatē, ka viņš vairs nav amatā, un paziņo, ka Māters par varmācīgo rīcību būtu jānodod tiesai. 1. decembrī pilnsapulce atzīst, ka Mātera ievēlēšana bijusi likumīga. Māters panāk vācu tautības biedru izslēgšanu no biedrības, un tiek izslēgti arī tie, kuri atļaujas atklāti uzstāties pret viņu. Viens no tādiem bija arī Pēteris Alunāns. Taču Alunānam biedrībā arī bija zināma autoritāte, un viņu izslēdza 1877. gada beigās pēc ilgiem savstarpējiem ķīviņiem. Māters Kurzemes Biškopības biedrības darbību izvērtā arvien plašāk. Sapulcēs sāka runāt par zemkopību, dārzkopību, mājsaimniecību. Biedrības sapulces kļuva visai populāras. Uz tām brauca no Vircavas, Kalnciema, Emburgas, Svētes, Jaunsvirlaukas u. c. Sapulces notika Jelgavā, Širkenhofera dārzā un tā paviljonos. Biedrības biedri bija latvieši un daži vācieši. 1880. gada 15. februāra pilnsapulcē biedrība nolēmj grozīt statūtus un mainīt nosaukumu. Nolēma turpmāk biedrību saukt par Kurzemes Latviešu biedrību ar trim nodaļām - labdarības, zinātņu kopšanas un popularizēšanas, izglītības. «Baltijas Zemkopis» rakstīja, ka «bez šīm pārmaiņām biedrība nevar uzzelt par latviešu biedrību, kāda Kurzemē sen gaidīta». Šajā gadā Māteru izslēdza par ķīviņiem no Rīgas Latviešu biedrības, bet Kurzemes Biškopības biedrībā joprojām saglabājās pretspārs pret Māteru. Daļa biedru bija aizrāvušies ar Mātera visnotaļ labajām idejām, bet lielākā daļa biedrībā iestājās tikai tādēļ, ka viņu intereses bija biškopība un tās attīstība Kurzemē, Zemgalē. Saskāries ar biedrības biedru pretestību pret nosaukuma un mērķu maiņu, Māters pameta biedrību un savus labos nodomus pārnesa uz Svētku komiteju, kuras darbība nebija visai aktīva un tā darbojās bez īpašiem statūtiem.

(Turpmāk vēl.)

Ina Lastovecka